

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ - ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ -
ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

Εντιμότατος: Υπόκειται άνω
δυσία πώς δε φοβάται την
άληθεια—ΨΥΧΑΡΗΣ.

Κάθε γλώσσα έχει τους φυ-
σικούς της κανόνες.

ΒΗΛΑΡΑΣ

ΧΡΟΝΙΑ Η'.

ΑΘΗΝΑ, ΚΕΡΙΑΚΗ 24 ΤΟΥ ΓΕΝΝΑΡΙΗ 1910

ΓΡΑΦΕΙΑ: ΔΡΟΜΟΣ ΖΗΝΩΝΗ ΑΡΙΘ. 2

ΑΡΙΘΜΟΣ 376

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ. Νέοι άντρες.
ΙΔΑΣ. Σαμοθράκη (τέλος).
ΡΗΝΑ ΛΕΒΑΝΤΗ. Θλιμένοι άντλαλοι.
ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ ΠΑΛΙΑΠΗΔΑΣ. Γράμματα από τή
Μάνη (Β').
ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΣ. Ο Ένας.
ΠΕΤΡΟΣ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗΣ. Σπαρμένες ψυχές (συνέ-
χεται).
ΠΕΤΡΟΥΔΑ ΨΗΛΟΡΕΙΤΗ. Δυό σκύλοι.
ΠΑΡΑΓΡΑΦΑΚΙΑ—Ο,ΤΙ ΘΕΛΕΤΕ—ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜ-
ΜΑΤΟΣΗΜΟ.

Ο ΕΝΑΣ

«Πρώτ' ο ξένος να μ'ε κυβερνήσει»
ΚΑΙΝΟΣ ΡΩΜΙΟΣ

Κι ο ξένος είναι ο Βενιζέλος. Ο Κρητι-
κός—πού μόνο γιατί είναι Κρητικός, σώνει
νάσαι πιδ Έλληνας απ' έλους τους Έλληνες.
Ξένος όμως πάντα για κείνους πού άπομένουν
άκόμα βουτηγμένοι στην κοματική σαπίλα, για
κείνους πού την Ελλάδα την περιορίζουν στα
στενά σύνορα της επαρχίας τους και την Έθνική,
Ίδέα την κρατούν πάντα καλοφυλαγμένη στην
τσεπούλα τους.

Ξένος ο Βενιζέλος! Όσ'όσο νά, πού έπρεπε
νάρθει αυτός ο ξένος να μ'ε ξεγλυτώσει από
ένα, επαναστατικό τάχα, μ'ά πάντα, στην ουσία,
κομματικότατο Υπουργείο και να βάλει τα
πράματα στη θέση τους και να δώσει κάποια
μορφή δρισμένη και κάποιο φως στην Ίσαμη τώρα
πολύμορφη και χαώδικη επανάσταση.

Ίσαμε τώρα ή πολιτική της Έπανάστασης
είτανε κομπογιαννίτικη, κι έχι έπιστημονική,
είτανε τα μπαλώματα κι έχι το γκρέμισμα και
ή δημιουργία, είτανε συμπτωματική, πού λέν
κ' οι γιατροί, κι έχι ριζική, πολεμοϋσε τάποτε-
λέσματα και δέν άγγιζε καθόλου τις αιτίες. Μά
μιά τέτια πολιτική δέν μπορεί, φυσικά, ναχει
άγαθά άποτελέσματα. Προσωρινά μέσα, προσω-
ρινή γιατρεία. Και το βλέπαμε όλοι, όσοι έ-
χουμε μάτια να δοϋμε. Και το βλέπαμε όλοι
πώς κείνο πού λείπει από την Έπανάσταση
είναι ο Πολιτικός Νους πού θάν τή διευτύνει,
πού θάν τή βάλει σ' ένα δρόμο χαραγμένο, πού
να φέρνει επιτέλους κάπου, σ' ένα φως ή σ' ένα
τρισκόταδο.

Έλειπε το Κεφάλι από την Έπανάσταση,
έλειπε ο Ένας. Και ο Ένας σήμερα βρέθηκε.
Μ'ας τόν έστειλε ή Κρήτη, φανερώνοντας έτσι
στην Ελλάδα την ευγνωμοσύνη της για τα όσα

έπαθε για χάρη της. Είναι Κρητικός αυτός ο
Ένας, είναι δηλ. Ίσαμε το μεδούλι Έλληνας.
Μά την ίδια χαρά θα δείχναμε και με τα ίδια
βάγια θάν τονε δεχόμαστε αν είτανε κι Άρμέ-
νης, αν είτανε και Βούργαρος άκόμα. Σώνει πού
θ'άτανε ο Ένας πού μ'ας χρειάζότανε. Μονάχ'
αυτό θα βλέπαμε στον έρχομό του και στη
εράση του. Για τ'άλλα άς διαφερνόντουσαν οι
«Κάτιοι Ρωμιοί» πού βρίσκουν ξένο και το Βε-
νιζέλο, τόν Κρητικό!!

ΣΤΡΑΤΟΚΟΠΟΣ

ΝΕΟΙ ΑΝΤΡΕΣ

Η Έπανάσταση, γράφανε οι φημερίδες, έχει
σκοπό να ανοίξη το δρόμο και στους νέους ανθρώ-
πους. Και σκεδιάζει να βάλει, αν Έπαιρηγεί, των
Έσωτερικών και το κεινούργιο του Έμπορίου και
της Βιομηχανίας, π'ε δυό άκ' αυτού πού ριζοσπά-
στες νέους έπιστήμονες. Το πρώτο στον κ. Π. Ά-
ραβαντινό και το δεύτερο στον κ. Ά. Πανκστα-
σίου.

Είναι καιρός πιά να λείψη από τή Διοικητική
γραφειοκρατία, πού ρούφηζε το αίμα της Ελλάδας
τόσα χρόνια, ή εμπειρικότητα και ο γεροντισμός.
Η άνόρθωση θα γίνη μονάχ' με τις νέες ιδέες. Και
τις νέες ιδέες μονάχα νέοι άνθρωποι θα μ'πορέσουνε
να τις σαρκώσουνε.

Ο κ. Άραβαντινό και ο κ. Παπαναστασίου
δείχανε πώς μ'πορούν να πατήσουν την κάθε είδους
πρόληψη. Σ' έποχή πού όλοι καπηλευόντανε τον
ψεύτικο πατριωτισμό, αυτοί μ' έναν εκλεχτό κύκλο
φωτεινών νέων έπιστημόνων, κηρυχτήκανε φανερά
σοσιαλιστάδες και πασκίσανε να πατήσουν την αντί-
ληψη της κοινής γνώμης, πού στ' όνομα σοσιαλι-
στής έτρεμε από το φόβο της. Το δρόμο πού μόλις
άρχισανε, ελπίζουμε να τόν ακολουθήσουνε με δύ-
ναμη και με πίστη, μ'αζόντας τις άνθρωπιστικές
ιδέες και τή λευτερωτική τους τάση, στις ύπερι-
σίες πού άξ'ιζ θά τους δοθούν να διευτύνουν. Και
για τούτο ή επανάσταση άς δεχτή τα συχαρήκια
μας.

Ο Παπαναστασίου, ο Άραβαντινό κι ο Πανα-
γιωτόπουλος, τρία γερά άναμορφωτικά στοιχεία στη
νέα Κυβέρνηση, μ'πορούν να κέμουν θάματα, α δέν
τους άπολείψη ή δύναμη και ή πίστη.

Νά διοργανώση ο πρώτος το Υπουργείο της
Έργασίας, σύμφωνα με τις σοσιαλιστικές αρχές, ν'
άνμορφώση ο δεύτερος το Υπουργείο των Έσωτε-

ρικών σύμφωνα με τις αρχές της Έθνικής διοίκησης
και την κατάλυση της γραφειοκρατίας, κι ο τρίτος
να λύση το εκπαιδευτικό μας ζήτημα άναγνωρίζον-
τας τα δίκια της έθνικής μας γλώσσας.

Μά γι' αυτό Ίσως θα έπρεπε και οι τρεις να
συνεργαστούνε, γιατί κ' οι τρεις φωτεινά μυαλά
καθώς είναι, δέν πιστεύουμε να μη νομίζουν πώς το
Α της άνόρθωσης είναι ή κατάλυση της ψευτιάς,
πού αρχίζει από τα παιδιάτικα μυαλά στο σχολείο,
για να ξεπλωθή και να ζωή όλο το Έθνος, και
να το φέρη εκεί πού τόφερε Ίσαμε σήμερα.

Κι άλλη βαρύτερη ερώτηση παίρνουν άπάνου το
οί κ. κ. Άραβαντινό και Παπαναστασίου. Έ-
να δείξουν πώς δέν είναι άδικα τα μ'α
είκείνων πού φωνάζουν πως τους Νέους π'οί-
ζήσουμε άληθινό υλικό για την Έθνική μας
ανάγνωση. Αν άποτίχουνε, εν άφομοιωθούνε με
άτιμο περιβάλλον, α δειλιάσουνε, α βάλουν αυτι
στις κολακείες, π'αίε πιά, έξοφλοϋνε κι αυτοί, χαν-
τακώνουν και την πίστη πού πρέπει ναχουμε όλοι
μας στα Νιάτα.

Έμεις πού πολεμήσαμε πάντα τή γεροντολα-
τρεία πού σφίγγει τον τόπο μας σε κάθε κλάδο της
δημόσιας κίνησης, χαιρετίζεμε με χαρά τή σκέψη
της Έπανάστασης για να δώση χέρι να πιάνουν
έπί τα μαλλιά τις κάθε είδους σκολαστικότητες
οί «Νέοι άντρες».

ΕΠΙΘΕΩΡΗΤΗΣ

ΣΑΜΟΘΡΑΚΗ*

(ΤΟ ΝΗΣΙ)

— Οι άρχαίοι πέθαναν. Έγώ δέν καταχίνομαι
με τα πτώματα. Όσο για τους ξένους, δέν είμαι
γώ για να τους εξηγήω το έθνος μου. Άς το κά-
μουν άλλοι, α θέλουν, ή α μην το κάνει κανείς:
το πράμα διαφέρει. Έγώ είμαι για να δουλέψω με
το έθνος μου και μέσα στο έθνος μου. Αν είμαι φι-
λόδοξος, ή δόξα μου θέλω να είναι ένα με τή δόξα
του έθνους μου. Ό,τι βγάλω θα είναι δικό μου και
δικό του. Και οι ξένοι άς μ'ας κρίνουν άδιάφορο με
τί τρόπο. Βέβαια δε θα βιαστώ εγώ να πάγω να δι-
καλολογηθώ σ' αυτούς, ούτε θα τους εξηγήσω τίποτε
για το έθνος μου.

— Μά με την τυφλωμάρα σου αυτή δυναμώνεις

* Η αρχή στον αριθ. 355.

τις κακίες και τὰ ψεγάδια τῆς φυλῆς. Πρέπει νὰ διορθωθοῦμε.

— Ἄκουσε. Θὰ ζήσω μέσα στοὺς Ἕλληνες, ἀφοῦ ἀνάμεσα τοὺς γεννήθηκα, καὶ θὰ κρατήσω τὸν ἑαυτὸ μου ἀλύγιστο καὶ διαφορετικὸ ἀπ' αὐτοῦς. Ἔτσι θὰ τοὺς ἐπηρεάσω ἴσως. Ἥσυχία δὲν ἔχω, παντρεμένος δὲν εἶμαι, καὶ οὔτε φρόνιμος· ἐπειδὴ γνωρίζω καλὰ κάθε φράγκικο πολιτισμὸν, δὲ φραγκοφέρνω. Τὰ νέα τῆς ἡμέρας σπάνια μὲ ταραξοῦν καὶ οἱ κρίσεις τῶν ἀνθρώπων τὸ ἴδιο. Εἶτε θέλοντας εἶτε μὴ, αἰσθάνομαι τὸν ἑαυτὸ μου ἕνα μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ ἔθνους μου. Μοῦ μιλοῦνε καὶ τοὺς μιῶ ἐλεύθερα, δουλεύουμε κάποτε μαζί, δὲ γίνομαι σὰν κι αὐτοὺς καὶ εὐάν τύχει τοὺς λέγω λόγια σκληρὰ καὶ δυνατὰ. Εἶμαι σύντροφός τους, ἀλλ' ἀπὸ μακρύτερα ἔμως. Μικρότερος σὰν ἡμῶν βασιτόμου λιγάκι, ἀπὸ τὸ φόβο μὴ χαθῶ μέσα στὴν καταδόθρα. Τώρα ποὺ ἐνοιώσα πῶς δὲν μπορῶ νὰ χαθῶ σὲ κανένα βάραθρο ξεθάρρεψα καὶ δὲ βασιτιέμαι πιὰ. Ρίχνομαι ἀφοῦ ὅτι εἶπα τὰ βάραθρα καὶ μένω πάντα διαφορετικὸς ἀπὸ τοὺς τριγυρινούς μου. Δὲ σκορπιζῶ τὴ δύναμή μου, συμπυκνώνω τὸν ἑαυτὸ μου. Ὅσο δυναμῶμαι, τόσο καὶ ξεθάφει ἐπάνω στοὺς ἄλλους. Ἐγὼ δὲ χάνω τίποτα, τὸ ἐναντίο, κερδίζω. Καὶ τοὺς ἄλλους τοὺς χρωματίζω ἴσως λιγάκι.

— Ὅ, τι καὶ νὰ λές ἔχεις πίστη ἔθνικὴ.
— Ἰσως. Ἀγάπησα τὴ φυλὴ μου εὖτα πῶς γεννήθηκα σὰν ἀνὴρ ἀπὸ μέσα τῆς, συμπύκνωμά τῆς. Τὴν ἀντιπροσωπεύω ὅλην, τὰ ἐνεῖρά τῆς εἶναι ἐνεῖρά μου καὶ ἐλπίδες μου οἱ ἐλπίδες τῆς. Ἀν ἔχασε τὴν ἐλπίδα τῆς θὰ τῆς δώσω τὴ δική μου, καὶ πάλι ἀπ' αὐτὴν θὰ πάρω ἐλπίδα ἐγὼ, ἂν ἀπελπίσει. Ἀν δὲν ἔχει τώρα ἰδανικὸ ἢ ὄνειρο κανένα ἄνθρωπο, θὰ τῆς δώσω τὰ δικὰ μου ὄνειρα καὶ ἰδανικά, καὶ πάλι ἔμως τὴ δύναμη γιὰ νὰ τὰ πλάσω καὶ τὰ ἐνεῖρά μου καὶ τὰ ἰδανικά μου μέσα τῆς θὰ τ᾿ἔξω. Ἀν κουράστηκαν τὰ μάτια τῆς καὶ δὲ βλέπουν, καὶ δὲ διακρίνει τί δυνάμεις ἔχει μέσα τῆς, θὰ τίς δεῖξω ἐγὼ, ἀφοῦ ἐγὼ μὲ τὰ δικὰ μου μάτια βλέπω καὶ τίς διακρίνω. Ἀν φόβος τὴν πῆρε θὰ τῆς δανείσω τὴν ἀφοβία τῆ δική μου. Ὅ, τι τῆς λείπει θὰ τῆς τὸ δώσω ἐγὼ, καὶ πάλι ὅ, τι μοῦ λείπει ἐμένα, ἀπὸ κείνη θὰ τὸ πάρω. Γιατὶ εἶμαστε ἕνα. Λαχταρῶ πάντα νὰ τῆς μεταγγίξω κάτι δικό μου καὶ ἀπ' αὐτὴν νὰ παίρνω κάτι ἄλλο, σὰν ἠλεκτρισμὸν...
— Περιεργό, μοῦ ξυπνᾷς εἰκόνες ποὺ ποτὲ δὲ μοῦ εἶχαν ἔρθει στὸ νοῦ πρωτύτερα. Εἶχε ξεραθῆ ἢ

ἐνοιῶ τῆς πατρίδας μέσα μου, ἀπὸ τὸ πολὺ ν' ἀκούω τὴ λέξη.

— Μὰ ἂν δὲν μπορεῖς νὰ πιστέψεις στὶς πατρίδες, μπορεῖς ἔμως, ἂν εἶσαι σωστός ἀνθρώπος, νὰ μένεις πιστὸς στὴ δική σου τὴν πατρίδα καὶ νὰ μὴ ντρέπεσαι. Καὶ αὐτὸ λέγεται πίστη. Ἐδῶ στὴν ἐρημιᾷ καὶ στὴ νεκρικὴ ἡσυχία ἔχεις καιρὸ νὰ τὰ συλλογιστεῖς αὐτά. Ἐγὼ πηγαίνω νὰ ἀνακατωθῶ πάλι μὲ τοὺς ἀνθρώπους τῆς φυλῆς μου, νὰ ρίξω ὅλη μου τὴ δύναμη στὸ βάραθρο ποῦ λέγεται ἔθνος, νὰ ξεδέψω τὴ ζωὴ μου, νοιώθοντας βαθεῖα τὴ φυλὴ μου, μὲ λύπη, μὲ ἐνθουσιασμὸ, μὲ βαρεμὸ ἢ μὲ ἀπελπισία. Καὶ ἂν εἶναι γιὰ νὰ χαθεῖ ἢ φυλὴ μου πάλι χαρούμενος θὰ εἶμαι. Τὴν ἀγαπῶ τόσο ποὺ δέχομαι νὰ πεθάνει γιὰ νὰ νοιώσω τὴν ἡδονὴ τοῦ θανάτου τῆς. Τίποτε στὸν κόσμον δὲν εἶναι γιὰ νὰ τὸ λυπᾶται κανεὶς ἐπειδὴ πεθαίνει. Τέτοιος μπορῶ νὰ εἶμαι· ἢ πρόσβατο ἀκκο στὸ κοπάδι τῶν ἀνθρώπων ποὺ μὲ περιτριγυρίζουν, ἢ νικητὴς τους. Τρίτο καταφύγιο δὲν ἔξω παρὰ μόνον τὴ ζωὴ στὴν ἐρημιᾷ. Μὰ μοναχὸς γιὰ πάντα δὲν μπορῶ νὰ μείνω· ἢ τεμπελιά δὲ μοῦ φτάνει οὔτε ἢ σκέψη μοναχῆ. Θέλω καὶ τὸ προσφάγι τῆς, τὴν ἐνέργεια. Καὶ τὴν εἰκόνα τοῦ θανάτου τὴν ἔχω πάντα κοντά μου γιὰ νὰ μοῦ σπιρουνίξει τὸν πόνον τῆς ζωῆς. Ὁ θάνατος εἶναι γιὰ τοὺς ζωντανούς φάρμακο μεθυστικὸ ποὺ ὄλο ξυπνάει μέσα τους τὴ λαχτάρη τῆς ζωῆς. Εἶναι τὸ προσάνάμιά τῆς.

— Μὰ ἐγὼ ποὺ εἶμαι πεθαμένος τί νὰ πῶ ;
— Ἄφησε. Μὴ μιλεῖς πιὰ. Τὴν ψυχὴ σου τὴν ἔχω μέσα μου ἐγὼ ποὺ εἶμαι ζωντανός καὶ πατριώτης σου.
Ἡ μορφὴ του χάθηκε καὶ δὲν τὴν εἶδα πιὰ.

ΦΕΥΓΟΝΤΑΣ ΑΠΟ ΤΟ ΝΗΣΙ

Οἱ Σαμοθρακίτες πληρόνουν ταχτικὰ στὸς Τούρκους κοντὰ στ' ἄλλα δεσμάτα καὶ φέρο γιὰ τοὺς δρόμους, μὰ ὁ μόνος δημόσιος δρόμος τῆς Σαμοθράκης, ποὺ μὲ τὰ πόδια τὸν παίρνει γιὰ μὴν ὄρα μονάχα καὶ πᾶει ἀπὸ τὴ Χώρα ὡς τὴν Καμαριώτισσα, μισοτελειωμένος καθὼς ἦταν ἀφέθηκε, ἀυλακώθηκε καὶ χάλασε. Βέβαια οὔτε οἱ Τούρκοι μὰ οὔτε καὶ οἱ Σαμοθρακίτες οἱ ἴδιοι θὰ τὸν ἀποτελειώσουν οὔτε θὰ τὸν σιάξουν ποτέ τους.
Ἀπὸ κείνο τὸ δρόμο κατέβηκα μὲ τ' ἀλογο στὴν

Καμαριώτισσα. Λιμάνι ἔ τῶπος δὲν ἔχει, ἀλλὰ μὲ τὴ βοτιὰ τὸ πῶ σίγουρο ἀρξοδόλο εἶναι ἢ Καμαριώτισσα καὶ αὐτοῦ ἀρᾶξουν καὶ ἀπὸ κει σαλπάρουν τὰ καΐκια τῆς Ροῦμελῆς καὶ τῆς Σαμοθράκης. Ἄμα φυσὰ βορριᾶς δυνατὸς ξεσέρνουν τὰ καρᾶδια τους οἱ νησιώτες στὴν ἀρμουδιά. Δὲν εἶναι ναυτικοὶ οἱ Σαμοθρακίτες· λιγιστὰ εἶναι τὰ καΐκια τους καὶ οἱ φαραδίκες οἱ βάρκες μετρημένες. Ἀτριόπλοιο σπάνια φουντάρησε στὴν Καμαριώτισσα.

Ἐνα ἐκκλησιδᾶκι, μερικὰ καλυδόσπιτα καὶ δυὸ τρεῖς ἀποθήκες εἶναι τὰ μόνα χεῖρια ποὺ βλέπεις ἐκεῖ. Στὶς ἀποθήκες φυλάγουν τὰ προϊόντα τοῦ νησιοῦ ποὺ θὰ βγοῦν στὰ ξένα—ἐλιές, ἀπίδια, κορόμηλα, μυζήθρες—καὶ τίς παρακταίτες ποὺ φέρνουν στὸ νησί τὰ καΐκια—σαπούνη, ζάχαρη, καφέ, νήματα. Φέρνουν καὶ κρασί γιὰτὶ τὸ νησί δὲν ἔχει παρὰ λίγα ἀμπέλια. Δὲν εἶναι πολλὰ χρόνια ποὺ ἔφερναν καὶ ντομάτες ἀπὸ τὴ Θράκη γιὰτὶ οἱ νησιώτες δὲν εἶχαν συλλογιστεῖ νὰ φυτέψουν ντομάτες.

Σὲ μιὰ ἀπὸ τίς ἀποθήκες μπροστὰ καθόταν ἢ γρηᾶ μητέρα ἐνὸς προεστοῦ ποὺ εἶχε κατεθεῖ στὸ περιθαλάσσιο γιὰ δροσιά. Μοῦ εὐχόθηκε κατευόδιο, καὶ μὲ τὴν εὐχή τῆς μῆγα κατὰ τίς δέκα τὸ πρωὶ σ' ἕνα σαμοθρακίτικο καΐκι καὶ ξεκινήσαμε μὲ τὰ κουπιὰ. Σηκώσαμε καὶ τὰ πανιά μὰ τὸ ἀεράκι ἦταν ἀδύνατο. Μαζὺ μας ταξίδευαν δυὸ κεχαγιάδες ποὺ πήγαιναν νὰ δικαστοῦν στὸ Δεδαγᾶτος γιὰ κάτι κλεψιές—συνηθισμένα πράματα—καὶ μιὰ μεσόκοπη ἀντρογοναίκα Τενεδιὰ ποὺ καθὼς κύταξε μακριὰ τὴ θάλασσα, ἦταν, ἔλεγε, ἢ Μπουμπουλίνα.

Κατὰ τὸ μεσημέρι δυνάμωσε λίγο τὸ ἀεράκι καὶ τὸ ἀπομεσήμερο κόπηκε πάλι λίγο. Ἐψησαν φάρια οἱ κεχαγιάδες καὶ κατόκι μαγεῖρεψαν βραστὸ στὸν ἀτμό, κατὰ τὸ σαμοθρακίτικο τρόπο, κι ὄλοι μαζὺ φαγαμε. Τὸ καΐκι πρόβαινε ἡσυχὰ καὶ ἀγάγια ἀγάια μέσα στὸ φῶς τῆς πυρωμένης μέρας.

Τὸ δεῖλι ἐπεσε ὀλίγελα ἢ ἀέρας καὶ τὴ βάρκα τὴν πήγαιναν πάλι μονάχα τὰ κουπιὰ. Ἐγυρε καὶ ὁ ἥλιος νὰ πέσει. Ἡ Σαμοθράκη μισοσυσμένη γίνθηκε μεγάλη καὶ φανταστικὴ, ντυμένη στὰ μανεξεδένια φτενά τῆς ντομάτα, ἐπάνω στεκουμένη στὴν κατάδοθῆ μαθεὶα θάλασσα. Κεῖ ἦταν ψηλὴ, εὐγενικὴ καὶ περήφανη σὰν τὴ Νίκη.

Τὴν εἶδα ἔτσι, βλάκερη πάλι, ἀπ' ὄξω, χωρὶς λεπτομέρειες, καὶ ἢ ζωὴ ὅλη ποῦ, πατώντας τὴν, εἶχα βρεῖ μέσα τῆς, σὰ νὰ χάθηκε ἄξαφνα κάποιο

ΠΕΤΡΟΥ ΨΗΛΟΡΕΪΤΗ ΣΠΑΣΜΕΝΕΣ ΨΥΧΕΣ*

Ἐγερνε ἢ Χρυσούλα ὄλο τῆς τὸ κορμί κι ἀπλωνε τὰ χεῖρα τῆς λές κ' ἤθελε ν' ἀγκαλιασθεῖ ὅλη τὴ Μεσόγεια θάλασσα.

— Θέ μου! Θέ μου! πόσο εἶναι ὁμορφὴ!
Τὰ μαλλιὰ τῆς τᾶπιανε στ' ἀπαλοδαχτυλάτα χεῖρα του τὸ ἀεράκι καὶ τίς ἀναποδογύριζε τὸ κεφάλι καὶ τὴ φιλοῦσε στὸ στόμα, στὰ μάτια, στὸ λαιμὸ καὶ τὴ γαργάλιζε στὶς ἀμασκάλες καὶ κατέβαινε στὸ κορμὶ τῆς ὄλο καὶ τῆς τὸ φιλοῦσε κ' ἢ Χρυσούλα λιγοθύμησε ἀπὸ τὴν ἀβάσταχτη γλύκα. Στραφῆκε νὰ φωνάξει τοῦ Ὁρέστη νὰ τὴν ὄσῃ ἀπὸ τὰ χεῖρα τοῦ θαλασσινοῦ θεοῦ κ' εἶδε ἀποπίσω τῆς γονατισμένο τὸ Γοργία νὰ κλαίει.

— Κλαίτε; ! Γιατὶ κλαίτε; Μὰ δὲν κυτᾶζετε; Εἶναι ἢ Ἑλλάδα! ἢ Ἑλλάδα!

Κι αὐτὸς δὲ σήκωσε τὸ κεφάλι, τὰ μάτια του

μόνο τρέχανε ἀπάνω στὰ μάγουλά του κ' εἶπε :
(ἢ φωνὴ του σπάραξε στὸν αἶρα καὶ τὰ θαλασσοπούλια τρομάξανε καὶ φύγανε)

— Ποτέ δὲ θὰ δοῦμε πιὰ τὴν Ἑλλάδα, Χρυσούλα. Ποτέ! ποτέ!..

Κ' ἢ Χρυσούλα ἔβλεπε ψιλὴ φωνὴ καὶ πετάχτηκε ἀπάνω ἀλαλιασμένη καὶ τὰ μπράτσα τῆς ἀπλωθήκανε σὰ νὰ θέλανε νὰ σταμχητήσουν κάπου, σὰ νὰ θέλανε νὰ ἐπικαλεστοῦνε καὶ νὰ παρακαλίσουν. Τὰ χεῖλια τῆς χλωμά καὶ λιγωμένα ἀνατριχιάζανε καὶ τρέμανε, λές κ' εἶσανε ἔτοιμα νὰ πέσουν. Ὁ θεὸς μοιᾶζουσε δυὸ φυλλαράκια μαραμμένα στὴν ἀκρὴ ἐνὸς ξεροῦ κλαδιοῦ!

— Χρυσούλα! Χρυσούλα, τί ἔχεις; Τὶ ὄνειρο εἶδες, Χρυσούλα; !

Ἄνοιξε τὰ μάτια τῆς σὰν τρελλή, κύταξε ξεφρενιασμένη νὰ δεῖ ποῦ βρίσκεται, εἶδε τὸν Ὁρέστη ἀποπᾶνω τῆς νὰ σκύφει ἀνήσυχος καὶ νὰ τὴ ρωτᾷ, εἶδε τὸ παράθυρο, τίς φωτογραφίες, εἶδε τὰ μπουλιάκια τὰ γιατρικὰ δίπλα στὸ κρεβάτι τῆς.
— Ὄωω!

Πέρασε τὰ χλωμά τῆς τὰ χεῖρα ἀπὸ τὸ μέτωπο, ἔπιασε τὰ μαλλίγια τῆς νὰ μὴ σπάσουνε, κι ἀνασηκώθηκε ἀπὸ τὸ κρεβάτι κ' ἔβλεψε τὸ κε-

φάλι τῆς στὰ γόνατά τῆς μέσα.

— Χρυσούλα μου, τί ἔχεις; Μὴν εἶδες κανένα κακὸ ὄνειρο καὶ τρέμαξες;

— Ὅχι! ὄχι! δὲν εἶδα τίποτα.. τίποτα! κ' ἐπεσε πάλι κάτω κι ἀγκαλιάζε τὸ προσκεφάλι τῆς καὶ ψιθύριζε μὲ τρόμο.

— Ποτέ πιὰ! Ποτέ!.. ποτέ!

VIII

Ἀπόψε ἔπιασε ἢ Χρυσούλα τὸν Ὁρέστη ἀπὸ τὸ χεῖρι, τὴ στιγμὴ ποὺ εἶτανε ἔτοιμος νὰ σηκωθεῖ.

— Ὁρέστη! ποῦ πᾶς; μὴ μ' ἀφήνεις!

Ἡ φωνὴ τῆς, φωνὴ πεθομένης.

— Ἐξέρω εὐτύς, ἀγάπη μου. Θὰ πάω στοῦ γιατροῦ μιὰ στιγμὴ.

Ἐἶχε τρομάξει ὁ Ὁρέστης βλέποντας τὴ Χρυσούλα ἀπόψε σὲ τόσο ἀνέλπιδη θέση. Ἡ κοκκινάδα τοῦ προσώπου τῆς εἶχε σῆσει τέλεια κι ἀρχίσανε τὰ χεῖλια τῆς, ἢ μύτη τῆς, τὰ μάγουλά τῆς νὰ μπλαβίζουσε καὶ τὰ δάχτυλα τῶν χερῶν καὶ τῶν ποδιῶν τῆς εἶσανε τώρα παγωμένα, νεκρά.

* Ἡ ἀρχὴ στὸν ἀριθ. 355.

μαγικά. Ζωντάνευε ως τόσο το νησί ακόμα περισσότερο, ξεχώριζε από κάθε άλλη γήη, γινόταν κόσμος που άχοσσε με χίλιες άρμονίες.

Και στεκόταν η Σαμοθράκη, έτσι, ολοζώντανη, μαγεμένη, όμορφο, μεγάλο, άτιμητο στολίδι ζω-σμένο από την τρισεύγενη τη θάλασσα, νησί ξεχωριστό μέσα στα νησιά. Στη μορφή της αγαπούσα λιγάκι όλα τα νησιά με τα χρυσά τα άκρογαλιά. Η Σαμοθράκη με γέμιζε λαχτάρες για το Νησί.

Και άξαφνα με προσπέρασε μονοστιγμής η ιστορία του νησιού ο να ήταν να το χάσω για πάντα και ήταν η ιστορία της αγάπης της δικής μου για το νησί. Έχει σύνορα ζωγραφιστά, τέλεια από το βουνού το ψήλωμα το μάτι παίρνει δλάκερο το νησί που το όριζον γύρω τριγύρω τα γραμμένα σύνορά του, η θάλασσα. Οι βάρβαροι δε θα το πάρουν εύκολα γιατί το φυλάγει η θάλασσα. Αν δέν το ξεχώριζε αυτή από τον άλλο κόσμο, ποιος ξέρει αν δε θα είχαν έρθει ως τα τώρα άλλοι και άλλοι βάρβαροι, αφού οι νησιώτες δεν είναι άξιοι πάντα να το φυλάξουν. Στο νησί με τους γκρεμούς και τα μεγάλα μυτερά βράχια, τα βουνά τα άπάτητα, τα άγρια κατατόπια, τις έρημες άκρογαλιές, τις σπηλιές, τις βαθιές ρεματαριές, τις κακές πλαγιές και ράχες, τα γίδια και τα άγριοκάτσικα πηδώντας στα κατσάβραχα, τα άγριομένα άλογα και δέντρα, τους σκλάβους ανθρώπους, το ψήλος του μεγάλου βουνού που θα ήταν ίσως κάποτε ήφαιστειο και από την κορυφή του ανοίγεται άπλόχωρη μια θέα φανταχτερή γύρω τριγύρω στη μεγάλη νησοσπαρμένη θάλασσα και στη στεριά τη μακρυνή, και το κάθε όνομα του κάθε τόπου είναι γνώριμο και μουρμουρίζει γνωστά και μαγεμένα λόγια και τραγουδεί γνωστούς και μυστηριώδικους παλιούς σκοπούς, Αιγαίο, Θράκη, Σαμοθράκη, Ροδόπη, Πελασγία, Έλληνες, Όρφέας, Κάβειροι, Ποσειδώνας—στο νησί με την Παλιόπολη που βρήκαν την πάγκαλη πολύτιμη Νίκη κουτσου-ρεμένη από τα χρόνια τα βάρβαρα και την άρπαξαν ξένοι στα ξένα, και βρήκαν τα θέμελα πεσμέ-νων ναών και τοίχους, τείχη πελασγικά, ελληνικά και ρωμαϊκά, και τοίχους βυζαντινούς και πύργους βυζαντινούς και γενοδέζικους,—στο νησί όλων των καιρών από τότε που ήφαιστειο ξεπρόβαλε από το πέλαγο και ύψώθηκε μονομιάς κατά τον ουρανό και έσδυσε και σωριάστηκε και πετρώθηκε μη μπορών-τας ψηλότερα να άνεθει, κ' έγινε γής πλούσια από μέταλλα, βρύσες ζεστές και κρύες, κατάμαυρες

σπηλιές, κακοτοπιές και βράχια, και πλούσια από φυτά φυτρώνοντας άθελα στο πλούσιο χώμα, και γέννησε τ' άγριοκάτσικα, τους ανθρώπους και τους Κάβειρους που παίζανε μυστικά με τις φωτιές και τις θαλασσοφουρτούνες και έπλασαν μια θρησκεία,—στο νησί που έρχονταν απ' όλες τις πολιτείες Έλ-ληνες να μυηθούν τα μυστήρια των μεγάλων θεών, να μάθουν και αυτοί, οι λαχταρισμένοι, οι ποθοπλαν-ταγμένοι, να μάθουν εκείνα που ποθούσαν να μά-θουν, την άρχή του κόσμου και το τέλος, οι διψα-σμένοι οι τρελλοί οι Έλληνες οι πρώτοι άνθρωποι άνθρωποι θεοί γιατί κατέβασαν τους θεούς στη γή και τους έκαναν όμοιους με τον έκυτό τους, και ύ-στερα κουράστηκαν κι αυτοί και ήρθαν άλλοι να προσκινήσουν τους προστάτες θεούς που τους παρα-στέκουσαν στα πολιτικά τους κατώματα—και ύ-στερα άπόστασαν και οι μεγάλοι θεοί οι ίδιοι και χύμизαν τα κύματα του χριστιανισμού και τους σά-ρωσαν και μπήκαν στη θέση τους άγιοι με εικόνες, και ξεφύτρωσαν χίλιες εκκλησίες και παρεκκλησία στο νησί, και γέμιζε η πολιτεία και οι έρημιές από εκκλησίες, ξωκλήσια και ρημοκλήσια, και από τις εκκλησίες αυτές μονάχα έννιακόσιες ένενήντα έννια βρίσκονται και η χιλιοστή ακόμα να βρεθεί με τους άρίφνητους κρυμένους θησαυρούς της,—στο νησί που είδε κι αυτό τους Ρωμαίους να γίνονται Βυ-ζαντινοί και τους Φράγκους από τους Βυζαντινούς να το άρπάζουν και τους διψοαίματους Τούρκους να το παίρνουν από τους Φράγκους, τους Τούρκους που ακόμα και τώρα το όριζον,—στο νησί που μ' έναν ψευτοσηκωμό κατεπάνω στους τυράννους βρήθηκε κι αυτό να γίνει η τωρινή Ελλάδα, γιατί αν δεν είχε κουνηθεί κι αυτό θα ήταν ένας ση-κωμός και χαλασμός λιγώτερος για να συγκινήσει τη φιλελληνική Εξόρπη,—στο νησί αυτό που είδε σφαγές και χαλασμούς, και λειρατές και καταχτη-τές, και θεούς και ανθρώπους να περνοδιαβαίνουν, και είδε και έζησε την ιστορία όλη ενός έθνους,—στο νησί αυτό που στην άπειρη ήσυχία του ο να ακούγεται τώρα η αωνιότητα να περνά—στο τιμη-μένο αυτό νησί μπορούσα να είχα γεννηθεί και γώ αφού το κατοικούν άνθρωποι της φυλής μου. Και το νησί αυτό το αγάπησα, με η αγάπη μου τώρα άποκάηκε.

Όστερα κατέβηκε, τα πήρε και τα έσδυσε όλα η μαύρη Νύχτα. Ήμουν έτοιμος για έργα νέα.

ΙΔΑΣ

ΤΕΛΟΣ

ΘΛΙΜΕΝΟΙ ΑΝΤΙΔΑΔΟΙ

I

"Ηουχη κοιμάται η λίμνη,
το φεγγάρι στα ψηλά
σκυθρωπό γυρίζει.

Μέσ' στο δάσος το τριζόνι
το μονότονο σκοπό
με κρημό σφυρίζει.

Κάπου, κάπου άνατριχιάζουν
λιγερές οι καλάμιές
και κρηφομιλούνε.

Και το κύμα που πλανιέται
τ' άπαλό μέσ' στα νερά,
σκίφτουν και φιλούνε.

Και τ' ακούω που άναστενάζουν,
και τ' ακούω που μιλούν
λόγια μαγεμένα,

Και θαρρώ πως με γυρεύεις,
και θαρρώ πως είσαι σύ
και πως κλοίς για μένα.

II

"Όλοι αγαπούν τις γιοσσυμιές πύχω μέσ' στον μωξέ
μου
τα κόκκινα γαρούφαλα, τοίς μυρωδάτους διάσμούς,
τους μενεξέδες τους λευκούς, τις φουντωμένες δάφνες,
τα κρίνα, τα τριαντάφυλλα και τις περιπλοκάδες.

Μά εγώ αγαπώ τον πλάτανο με τα πολλά τα φύλλα
πύχει μεταξωτή φωνή και δροσερό τον ίσκιο,
που λέει τραγούδι άθάνατο, που ξέρει παραμύθια
χιλιων λογίων για Σαυικές, για Δράκους, για Νεράιδες,

Για φεγγαριών άνατολές, για βασιλέμωτα ήλιων,
για νύχτες μαυροφόρετες, για τον Άποσπερίτη,
για των πουλιών τους έρωτες, για τον κρημό των
γρόλλων,
για το σκυραλί του βουκου και των νερών το θόρηνο,

Που με τα λέει και τραγουδεί, που με τα λέει και
κλαίγει

σαν κάθουμαι στα πόδια του να γείρω κουρασμένη,
και ο με δη να μη μιλή, ο με δη πως δεν ακούγω,
γέρνει γλυκά τους κλώνους του και με μιλεί για σένα.
Όδησό.

ΡΗΝΑ ΛΕΒΑΝΤΗ

"Ένας ίδρος κρύος σκέπαζε σαν πάχνη όλο της το κορμί.

Ο Όρέστης ξεφυγε από το σπρίσιμο της Χρυσούλας κ' έφυγε τρεχαπεταμένος. Όξω είτνε η έθνική γιορτή της Γαλλίας άπόψε, 14 του Άλωνάρη, κ' οι δρόμοι στεναζκανε από το βάρος του κόσμου. Δέν μπ ρύσε ο Όρέστης να προχωρήσει. Μια άγανάκτηση τρελλή τότε κυριέψε. Η Χρυσούλα πεθαίνει κι αυτοί γελούνε και φωνάζουνε! Σ' ένα σταυροδρόμι είχανε στήσει χορό καταμεσίς του δρόμου. Άντρες και γυναίκες άγκαλιασμένοι χοροπηθούσανε και φωνάζανε οά ζωα που έρωτοκυνη γούνται. Πότε-πότε έρχόντανε άπάνω του και τότε λούγανε λιπαρές άνάσες σαρκίλας βγαλμένες από όρθάνοιχτους κόρφους κι από ιδρωμένα κορμιά, σαπημένα πιά από τα πολλά μυρωδικά και τα πολλά φκιασίδια και τ' άκάθαρτα, πλερωμένα άντροφιλητά.

Ο Όρέστης στριγωμένος άθελα μέσα στο πλήθος άνατριχιάζε από άηδέια κι άπογοήτεψη.

— Αυτός λοιπόν είναι ο άνθρωπος που όνειρευότανε να πλάσει, ο άκαλλαγμένος από την πρόληψη της Θρησκείας και της Πατρίδας και της Οικογένειας; Νά τον, να τον μπροστά του, να,

πηδά τον άδιάντροπο χορό που χοροπηθούνε πάντα οι όχλοι. Συφυλιδικός, άλκοολικός, φτισικός, άνοίγει το στόμα του και φάνονται τα σαπημένα δόντια του και γελά. Τι τον έκαμε η Έπιστήμη; Ένα χτύπος δυστυχισμένο και σακκάτικο. Το φίδι των έπιθυμιών του το θέριψε μέσα του—σαν τη Λερνική Ύδρα. Ένα κεφάλι του κόφτεις και δέκα φυτρώνουνε. Όλα σακάτικα και φαρμακερά. Μια άντίληψη ζωής, χαμοσερνάμενη και μπακαλόψυχη, ποιος να ζήτησε πιά πολύ, πιά τεμπέλικα, πιά άκίντυνα. Πέφτουνε και φιδεγλιστρούνε για ν' άνεβούνε κάποια λερωμένα σκαλοπάτια η να κλεφτοθησαυρίσουν πλούτη. Πότε πάλι κυλιούνται σε νύχτες ζετσίπωτες, κουρασμένοι, άνήμποροι να σκεφτούν η να δείρουν, ν' αγαπήσουνε η να σκοτώσουν.

Όλοι άπάνω τους φέρνουνε τη σφραγίδα του χαμού. Άπάνω σ' όλωνών τα μέτωπα είναι γραμμένη με πυρωμένο σίδερο η τρομερά καταδικη: Μανέ, Θεκέλ, Φάρες!

Ο Όρέστης τινάχτηκε σύσωμος. Για πρώτη φορά είδε. Είδη ένα έθνος όλόκληρο να γκρεμίζεται πολυθρόνο και γελαστό κι άξέγνοιο και με χυδο-λυγίσματα χορού να πέφτει και να σπά. Τα πάθη που είσανε κλεισμένα στα σιδερένια κλουβιά των

αίωνων νόμων και τα ένστιχτα τα χτηνώτικα τ' άλυσοδεμένα με τους φόβους και τις έλπίδες μιας μέλλουσας ζωής, σπάσανε τα κλουβιά και τις άλυ-σίδες και λευτερωθήκανε και χυμήσαν όξω—Γιούχ της Πατρίδας και της Θρησκείας και της Τιμής! Και χορεύουνε, χορεύουνε και γελούνε κι άκολλασταίνου-νε μπροστά στον Γκρημό.

— "Ω να φύγω! να φύγω!

Το φεγγάρι άποπάνω κύταζε οά μια μάσκα τραγική κάποιας φρικαστικής αίσχύλειας τραγω-δίας. Είτνε σαν τις προσωπίδες τις χρυσές που βρεθήκανε στις Μυκήνες και που σκεπάζανε τον άνόσιο, όλο αίματα, οίκο των Άτρείδων.

— "Ω να φύγω! να φύγω!

Προχώρησε πάλι λίγο παρκάτω κ' ύστερα τότε σταματήσαν πάλι καινούργιοι χοροί στημένοι κατα-μεσίς του δρόμου.

Κύταζε γύρω του ο Όρέστης κι άνατριχιάζε. Γυναίκες περνούσανε μπροστά του όμορφότερες—μή ψεύτικα δόντια και πρόσθετα μαλλιά και βα-μένα χείλια και βυζά πανένια. Τα μάτια τους εί-σανε μεγαλωμένα από ένα πλατή γαλάζιο κύκλο, από κείνους που άφίνουνε οι νύχτες οι ξεμαλλιάρες της άγρύπνιας και της ντροπής. Άλλες γυναίκες ά-